

Legendy

TEXT: TOM ŘEPÍK

PIONÝR A KRÁL

Warren Miller

FOTO: NEWYORKTIMES

Sám o své tvorbě říkal: „Když se ohlídím zpět na to, co mé filmy odlišuje od ostatních, je to důraz na bavení diváků. Nestačí mi natáčet horskou přírodu, sníh a lyžaře zatáčející vpravo a vlevo; mým cílem je lidi rozesmát.“

Nevšední talent Warren Millera překročil hranice běžné filmové tvorby. Vyprodukoval víc než 500 filmů, primárně pokrývající outdoorové aktivity, zejména lyžování, ale rovněž surfování, plachtění a další vodní sporty. Byl veteránem druhé světové války, lyžařským instruktorem i talentovaným závodníkem nejen v lyžování, ale i windsurfingu a plachtění. Jako umělec, karikaturista a autor napsal přes 1 200 článků a 11 knih.

Zocelující dětství

Narodil se v Hollywoodu v roce 1924 Albertu a Heleně Millerovým. Jeho dětství nebylo za mák idylické; velká hospodářská krize vykojila rozhlasovou kariéru jeho otce a Albert poté už nikdy nepracoval. Millerova rodina často všemožně zápasila, aby měla vůbec na jídlo, a nezdídky se ukrývali před majitelem domu, když neměli na nájem.

„Než abych čelil skutečnosti, že moje rodina je velmi podivná, vycházel jsem z předpokladu, že způsob, jakým naše rodina žila, je takový, jakým žila každá rodina,“ vzpomínal Warren ve své autobiografii z roku 2016, *Freedom Found*. „Díky účesům pro mé sestry, whiskey pro otce a nějakému jídlu ušetřenému z večeře pro

Vyrostl z depresivního dětství za velké hospodářské krize v jednoho z předních světových filmařů a ikonu horského oboru i globálního velvyslance lyžařského sportu. Získal si celosvětové uznání za své každoroční celovečerní filmy, jež byly oslavou lyžování a jimiž víc než 60 let symbolicky otevíral sněhovou sezónu ve stovkách měst. Jeho břitký humor a osobité vyprávění si získaly srdce milionů diváků po celém světě.

mě nás matka dokázala udržet pohromadě. Hodně lidí to mělo mnohem horší, ale takhle jsem to měl já.“

Warren reagoval útekem ven, kde nacházel své útočiště. Jeho celoživotní podnikatelský duch formoval jeho sny. Začalo to v osmi letech věku třížením vajec a zametáním podlahy v obchodě, pokračovalo dodáváním novin a prodejem předplatného časopisů, pak pracoval v dílně svého dědečka, uznávaného inženýra a vynálezce. Warren přežil domácí chaos svého raného života surfováním v oceánu na vlastnoručně vyrobeném prkně, turistikou se skautským oddílem v Yosemitech a lyžováním na nedalekém Mt. Waterman.

V pravý okamžik jeho mladého života mu do něj vstoupili prarodiče z matčiny strany, Walter a Edith Humphreyovi. „Strávit téměř dva roky života se svými prarodiči bylo to nejlepší, co se mi mohlo stát,“ vzpomínal Warren ve své knize. „Jakmile jsem se k nim přestěhoval, celý můj život se změnil. Moji prarodiče podporovali konverzaci a opravdu se zajímali o to, co dělám a co si myslím – pro mě zcela nový pocit.“

Narozeninové dárky od jeho „strážného anděla“ babičky Edith – kolečkové brusle, jízdní kolo, skautská uniforma, členství v křesťanské organizaci YMCA – poháněly Warrenovo stále sílící hledání svobody. Pracovní etika nabytá od jeho dědečka mu pomáhala stavět jeho budoucí životní plány.

Ve svých dvanácti si Warren koupil svůj první fotoaparát za 39 centů. Fotografoval své kolegy skauty a prodával jim fotky pro výdělek. „Tento nákup znamenal jen začátek toho, co mělo být velmi, velmi nákladným zvykem dokumentování mého světa,“ vzpomínal. Ve věku 15 let si koupil své první lyže a bambusové hole za dva dolary ze svých zisků z prodeje fotografií. Prostudoval si slavnou knihu Otto Langa Downhill Skiing a vyrazil se svým skautským vedoucím na dobrodružnou lyžařskou výpravu na horu Mt. Waterman.

„Lidi si pamatují svůj první den na lyžích, protože to pro ně znamená duševní posun. Když poprvé sjedete kopec, jste už jiní. Přesně tohle jsem zažil i já, i když sotva na půl minuty; byl to první krok směrem, o němž jsem věděl, že se jím budu ubírat po zbytek svého života.“ Následující roky hrál na univerzitě v jižní Kalifornii tamní basketbalovou ligu, soutěžil v rychlobruslení, surfoval a začal lyžovat v hlubokém prašanu.

Když začala druhá světová válka, Miller se zapsal do důstojnického výcviku a vypracoval se na velitele roty a podporučíka. S úspěchem tehdy vydal svou první komiksovou knihu „Námořnictvo jde na vysokou školu“. Když pak tajfun potopil u tichomořského ostrova Guadalcanal vojenskou taktickou loď, praporek Miller pomohl kapitánovi plavidla vymyslet plán, jenž vedl k dramatické, ale bezpečné evakuaci všech mužů posádky.

Poválečná romantika

Ke konci války Miller vymyslel způsob, jak jej strávit v yosemitském průsmyku Badger Pass. Koupil si z námořnické výplaty za 77 dolarů osmimilimetrovou kameru Bell & Howell a během první poválečné zimy tak získal, spolu se svým přítelem Wardem Bakerem, své první trvalé lyžařské i filmové zkušenosti. Tomu, co zažili, trvale propadli.

Odtud se oba vydali na mnohaletou lyžařskou odyseu ve Warrenově předválečném Buicku Phaeton s tažným

přívěsem z Yosemite do Alty, Sun Valley, Jackson Hole, Aspenu a Mammothu. Jejich životní styl na střediskových parkovištích zahrnoval snídane z ovesných vloček ve zmrzlém mléce ohříváných na vlastním sporáku na dřevo, střelbu na kachny a králíky k večeři, falšování skipasů, obědy z ukradených restauračních krekrů s kečupem i vyhrávání předních lyžařských závodů coby členové závodního týmu Parkoviště Sun Valley. Jejich dobrodružství definovala vlastní žánr pověstného lyžařského

Filmařská kariéra

Jeho začátky nemohly být krůnější. Neměl absolutně žádné povědomí o filmařské produkci a vše tvořil intuitivně. Když se odvážil přijít se svým prvním filmem, devět prvních oslovených lyžařských klubů ho odmítlo; většina z nich řekla, že potřebuje nahradit svůj hlas hlasem profesionálního vypravěče, jenže Warren si nemohl dovolit žádného najmout. „Desátým klubem, kde jsem film promítal, byl Ski Club Alpine, skupina lyžařů v jižní Kalifornii, ve své době přední

Jeho dobrodružství definovala vlastní žánr pověstného lyžařského nomádství a poskytla návod pro celé budoucí generace lyžujících horských vandrů.

nomádství a poskytla návod pro celé budoucí generace lyžujících horských vandrů.

„Na parkovišti v údolí Sun Valley jsem měl rád vůni králíka smaženého v naprosto tiché večerní tmě. Současně jsem mohl vzhlednout a vidět souhvězdí Orionu vysoko na černém baldachýnu jasných zimních nocí. Nikdo to nikdy neměl tak dobrý jako já tehdy, kromě kámoše Warda, který pro nás králíka připravoval.“

Jakmile byl mladý Warren vystaven takovému vysokému životnímu stylu v Sun Valley, zahrnujícímu rovněž romance s dlouhým seznamem kultivovaných dívek z vyšší společnosti, nebyl už úplně připraven na kancelářskou práci od devíti do pěti, statistických 2,5 dítěte plus hypotéku. Namísto toho si vybudoval vlastní kariéru předního světového filmaře; dalších několik desetiletí strávil na cestách 175 dní v roce, buď natáčením v exotických lokalitách, nebo osobním uváděním filmů v bezpočtu měst po celé Americe.

lyžařský klub v té části světa. Řekli mi, že do toho půjdou. Obecenstvo se pak smálo mým vyprávěným příběhům – nešlo o takový ten zdvořilý smích, nýbrž úžasné odvázaný, od srdce, který hned poznáte. Můj film na diváky opravdu fungoval, ačkoli jsem nikdy neměl žádný scénář než to, co se mi v daný čas honilo hlavou.“

Toto zahajovací představení filmu v divadle kalifornské Pasadena jednoho podzimního pátečního večera roku 1950 předznamenalo Warrenovu celoživotní cestu. V neděli byl surfovat na vlnách, ale už v pondělí byl zpět v práci, kde zatloukal hřebíky za dva dolary na hodinu. Tehdy si uvědomil, že to bude chtít natočit nějaký další lyžařský film.

Nikdy to v životě neměl snadné a na své cestě čelil častým zkouškám osudu. V roce 1953, kdy se jeho mladičká filmová firma zdála být na pokraji záblesku nějakého profitu, byl velmi šťastně ženatý a hrdý otec 18měsíčního syna Scotta. Pak jeho manželka Jean, oddaná

partnerka, vášnivá lyžařka a modelka, zemřela na rakovinu. Warren tehdy během několika měsíců ztratil většinu vlasů a na váze přibral patnáct kilo. V roce 1957 se oženil s Dorothy, s níž měli syna Kurta a dceru Chris. Warren se nakonec oženil pětikrát; jeho poslední svazek nicméně trval přes 30 let – dvojnásob tak dlouho jako všechna předchozí čtyři manželství dohromady. Cítil, že se svou poslední ženou Laurie všechno trefil správně.

Koncem padesátých let získávalo Warrenovo začínající filmařské úsilí popularitu i náležitý dosah. Coby filmař každoročně létal přes oceán, aby natáčel v nejlepších evropských střediscích, a jeho filmy zaznamenávaly doma v Americe strmý vzestup. Koncem padesátých let si jej najala přední oděvní značka Jantzen, aby ji spolu s dalšími lyžařskými hvězdami zastupoval v národních reklamních kampaních. Mezitím si Warren odskakoval točit desítky outdoorových akčně zaměřených filmů, včetně zachycení nešťastné plavební expedice po divoké řece Colorado přes Grand Canyon.

Nástupem uvolněných šedesátých let přidávala Warrenova filmová společnost ještě víc páry. Najímal víc nových zaměstnanců a firmu stále sídlící v Kalifornii přestěhoval do většího sídla. Jeho filmy pomáhaly přilákat k lyžování statisíce nových lidí v době jeho historicky nejmohutnějšího rozmachu, kdy mezi padesátými a sedmdesátými lety vzniklo v Americe na 500 nových lyžařských středisek. Warren produkoval propagační lyžařské filmy pro dlouhou řadu těch nejvýznamnějších středisek, včetně Vailu, Telluride, Sun Valley, Snowbirdu a mnoha dalších.

Warren vyžadoval, aby jeho filmy obecnost bavily a informovaly zároveň, a bázil na tom, aby mohl vyprávět pravdu tak, jak ji on vnímal. Někdy ho to dostávalo do potíží: během špatné zimy na východním pobřeží koncem šedesátých let

FOTO: EVERETT HERALD

Warren s manželkou Laurie

Warren Miller o sobě

Moje kamera mi přinesla svobodu a šanci ji zdokumentovat a sdílet. Bylo to jako mít kouzelný koberec a cestovní pas svinutý do jednoho. Nevím, jak vědomě jsem se živil tím, že jsem dělal něco, co mi dovolovalo trávit spoustu času na pláži a na horách. Ale v roce 1946 jsem se zdokonalil v tom, že budu dělat jen to, co chci, takže myslím, že vcelku přirozeným výsledkem byl filmový byznys.

Naučil jsem se žít docela pohodlně po své vůli, tak pohodlně, jak se uvelebíte v prťavém plechovém přívěsu s venkovní kuchyní na zádi. Teplota uvnitř byla stejná jako venku a nejnižší byla jednou v lednu, přes mínus třicet. Nikdy jsem moc nepil, protože můj otec byl alkoholik, ale jedli jsme hodně králíků a kachen, které jsme si zastřelili na kopci. K tomu jsme měli rajčatovou polévku z kečupu a horké vody a bezplatné krekry pašované z restaurace Roundhouse v Sun Valley. Život byl tehdy jednoduchý.

Filmy jsem začal natáčet na 8mm kameře. Film a jeho zpracování stály 11 dolarů a já vydělával jen 125 dolarů za měsíc; většina peněz

šla do filmů a já byl živ jen díky tomu, co jsem snědl ve skiareálech. První film jsem natočil skoro celý ve Squaw Valley v roce 1949 – první rok, kdy otevřelo, a v Sun Valley. V zásadě se kolem mě vyvinul životní styl, nebo jak říká moje žena, kultovní následování. Všechno je to o svobodě a na ni jsem měl štěstí, že jsem se o ni mohl dělit během let s tolika lidmi.

Udělat opravdu zábavný film s vhodným rytmem a ukazující vše, co chcete, vyžaduje spoustu času a přemýšlení. Dnes je lyžařský film tak přehnaný, až je nudný. Kam se poděla zábava? Neřekl bych, že by to bylo nákladnější, než to bylo tehdy, udělat práci komplet a udělat ji dobře. Je velmi důležité studovat psychologii, protože jako filmař je vaším úkolem bavit a měnit názor lidí, kteří váš film sledují.

Žil jsem tak skvělý život. Pravděpodobně nejzajímavější věcí, když si to všechno pospojíte, byli úžasní, zajímaví a brilantní lidé, se kterými jsem se mohl setkat a sprátnet se. Tolik lidí mě za život pozvedlo, když jsem byl zrovna dole, a doufám, že jsem pro ně dělal totéž.

při vystoupení v celostátní televizi doporučil všem lyžařům, aby se vydali na západ, kde najdou dobrý sníh. Následkem toho mu několik východních středisek navždy zakázalo vjezd na jejich parkoviště.

Mezitím jeho filmová společnost hrdě vnašela prapor lyžování do země po celém světě, včetně Ruska, Izraele nebo Číny. Warrenova pravá ruka, Don Brolin, zachytil na počátku 70. let první americké lyžařské záběry za železnou oponou. Když se vrátil z natáčení z ruského mistrovství v alpském lyžování, našel doma v zavazadlech ukrytých přes dvacet dopisů, které mu tam schovali Rusové v naději, že je rozešle jejich příbuzným v USA, aby se z nich dozvěděli, že jsou odesílatelé stále naživu. Když společnost natáčela lyžování v Izraeli, v dáli zněla dělostřelecká palba. Pokud byl někde sníh, na němž šlo lyžovat, Warrenův štáb se tam dokázal dostat.

V roce 1986 se Warren spojil s uznávaným hudebním producentem Terryem Bassemtem a začal uvažovat o tom, že konečně ubere ze svých 16hodinových pracovních dnů a hektického cestovního řádu. V roce 1989 prodal svou filmovou společnost synovi Kurtovi, ten ji posléze v roce 2001 prodal nakladatelskému domu Time, mimo jiné vlastníku elitních oborových magazínů SKI a Skiing.

Osobní život

Jednoho chladného větrného dne v chatě Warming Hut na vrcholku kopce Bald Mountain střediska Sun Valley narazil Miller do sličné lyžařky Laurie Kaufmannové. Náhodné setkání, jež ovlivnilo zbytek jeho života: „Netušil jsem, že 27. prosinec 1984 navždy změní můj život k lepšímu,” vzpomínal Miller. Laurie se stala jeho horlivou podporovatelkou, partnerkou a o pár let

V tomto miniaturním přívěsu, tzv. „slze“, trávil Warren Miller své mládí na parkovištích středisek

později jeho manželkou. Ukázala mu také ostrovy San Juan v severozápadním Pacifiku ve státě Washington, kde si postavili dům a posledních 26 let Warrenova života tam bydleli a plavili se po tamních scénických vodách.

V roce 1987 si koupili dům ve Vailu poté, co se Warren začal uvolňovat ze své rušné pracovní zátěže, zintenzivňovat své prašánové lyžařské dny a navazovat řadu silných a trvalých přátelství. Začal se současně soustředit na své psaní a produkoval pravidelný týdenní sloupek vycházející v novinách i lyžařských magazínech po celé Americe. Za život napsal na 1 200 sloupků.

V roce 1998 se manželé Millerovi zapojili do nově se rodícího soukromého projektu luxusního lyžařského a golfového klubu v montanském Big Sky, nazvaném Yellowstone Club. Warren se v něm stal ambasadorem a ředitelem lyžování („cokoli to znamená“, dodával svým typickým humorem k funkci sám Miller). Klub podporovali v jeho dobrých i špatných časech (projekt si

prošel defraudací a bankrotem), v současnosti vzkvétá coby jedno z nejprominentnějších míst pro privátní lyžování na planetě. Warrenovi se připisuje úloha „morálního kompasu“ resortu v průběhu jeho nejednoduché historie, manželce Laurie bylo přezdíváno „královna matka“. Millerovi si postavili velký srubový dům nad základnou areálu, jemuž vévodí obrovská středisková chata Warren Miller Lodge. Další dvě desetiletí tu trávili každou zimu kromě té poslední a na zbytek roku odjížděli na ostrov ve Washingtonu. Tam, ve svém domě, Warren Miller v lednu 2018 ve věku 93 let zemřel.

Fenomén odvětví

Vedle tuctů oborových vyznamenání, které Warren Miller během své kariéry nashromáždil, byl už v roce 1978 uveden do Americké lyžařské síně slávy. Jeho filmové počiny, které začaly v éře, kdy v USA existovalo všehovšudy několik středisek, poskytují pozoruhodnou časovou osu vzestupu a vývoje lyžování. Počínaje

Emillem Allaisem a francouzskou lyžařskou technikou ve Squaw Valley přes legendy Otto Langa, Hannese Schneidera a Steina Eriksena, předvádějícího první salta na lyžích na filmovém pásku, Jimmieho Heuga, steamboatského kovboje Billyho Kidda až po lyžařskou cestu kolem světa pro 13dílný televizní seriál s Jeanem-Claudem Kilym a Leem Lacroixem. Na filmový pás zaznamenal příchod heliskiingu s jeho průkopníkem Mikiem Wiegelem, jepičí zlaté časy lyžařského baletu s Wayneem Wongem i extrémního lyžování se Scotem Schmidtem.

V průběhu dekad se přední osobnosti světa podnikání, politiky, zábavy a sportu nezadržitelně přesouvaly k Warrenovi, jeho kameře a jeho charismatické osobnosti. Přátelil se s Garym Cooperem a Ernestem Hemingwayem, jednou si „vypůjčil“ revolvery Colt od tělesných strážců iránského šáha, když obědvali v ikonické restauraci Roundhouse na Bald Mountain v Sun Valley. Ve svých filmech zpovídal lyžující dynastii Kennedyů, jugosláv-

ského maršála Tita nebo Roberta Redforda. Na improvizovaném masážním lehátku z restauračních stolů na lyžařské chatě napravoval záda izraelského premiéra Netanjahua. Pravidelně propagoval lyžování prostřednictvím svých vystoupení v populárním televizním pořadu Good Morning America. Než kdokoli věděl, o koho jde, přátelil se s budoucími titány lyžařské branže od Klause Obermeyera po Davea McCoye, Howarda Head, klan Bognerů, Everetta Kirchera, Billa Jansse a Petea Seiberta.

Žil vskutku pozoruhodný život. Zalitoval něčeho, v průběhu let? Warren ve své knižní autobiografii odhalil spoustu osobních věcí, od nedostatku formálního vzdělání až po vlastní rodičovství: „Nikdy jsem nenavštěvoval žádné obchodní kurzy, protože jsem si myslel, že nikdy nebudu vlastnit firmu, a nikdy jsem nechodil na kurzy účetnictví, protože jsem věděl, že nikdy nebudu mít dost peněz na to, abych to musel účtovat. Výsledkem bylo, že v těchto dvou nadmíru důležitých disciplínách jsem během své kariéry několikrát překonal bankrot, ale byl jsem příliš naivní, abych to věděl. Zpětně je vždy snadné uhodnout, co jste měli udělat, ale neudělali jste to a nemůžete to změnit, i když si přejete, abyste mohli.“

Všechny jeho předlouhé hodiny za volantem, fůra práce a nespočet obětí věnovaných jeho celovečerním filmům stály za to, když vycházel na jeviště. „Dnes, o mnoho let později, mě lidé stále zastavují, aby mi řekli, jak vyrostli při sledování mých lyžařských filmů. Lyžařská sezóna pro ně začínala až poté, co si místní lyžařský klub nebo prodejna lyží pronajaly nejnovější film pro své město. Vypráví mi, jak jsem chodil na jeviště a představoval film v jejich městě a že oni si stále pamatují zvuk mého hlasu a vidí mou holou hlavu zářící z rohu jeviště. Mám štěstí, že si to pamatovali: všichni mi pomáhali podporovat můj životní styl!“ ☺